

Avesta Whiskysällskaps provning nr 42 2009-12-09

Sammanfattning

Text: Arne Hellberg. Foto: Lillan Magnusson och Stefan Bratt

Årets sista provning var lite ovanlig då den dels var en specialprovning (lite mer kostsam och speciell whisky än vanligt) och dels var den en vardagskväll i december, en månad som annars vanligen är provningsfri. Temat för dagen var *Gordon & MacPhail* och dagens föreläsare var då ingen mindre än chefen själv, Michael Urquhart, Gordon & MacPhail.

Vi var 70 deltagare varav 5 gäster som provade oss fram genom utvalda utgåvor från detta anrika skotska företags sortiment.

Generell information

Innan provning och föreläsning började informerade styrelsen kortfattat deltagarna om

- Programmet för 2010 vilket snart kommer att skickas ut.
- Allt om Whisky prenumeration ingår i medlemsavgiften 2010.

Styrelsen bad också om ursäkt för att deltagarna fick ett glas mer än utlovat. Det var en ändring som skedde efter inbjudan gått ut. En Benromach hade tillkommit. Det var dock ingen som klagade på detta ☺

Foto: Lillan Magnusson

Hela gänget samlat innan provningen

Föredrag och Provning

Whiskyhistoria

Michael började med att kortfattat beskriva den historiska whiskytillverkningen och de större förändringar som skett. Han gick kort igenom hur de små destillerierna från början tillverkade för den lokala marknaden, hur politikerna 1823 genomdrev en lag om hur whisky skulle tillverkas och beskattas, hur kraven på licensiering sakta men säkert genomdrevs, hur en viss Herr Uscher 1865 bad parlamentet om en förändring av lagen som tillät blandning av malt och grain whisky, hur vinlusen i slutet av 1800 talet slog ut konjaken och whiskyn tog ett steg framåt på marknaden, hur bröderna Pattison kraschade marknaden, och att vi fortfarande inte lärt oss utan bara bytt ut whiskykrascher mot bankkrascher.

Gordon & MacPhail (G&M)

Företaget grundades av John MacPhail och James Gordon 1895 vilket då omfattade matvaror, vin och sprit. James Gordon hade goda kontakter med destillerierna, speciellt i Speyside. Det han gjorde var att köpa ny whisky från dessa och lagra den eller använda den i någon av deras blends. En del av den lagrade whiskyn var avsedd att säljas som single malt. Under det första året började en ung 14-årig lärling som hette John Urquhart, det var Michaels farfar. Han lärde sig arbetet både av MacPhail och av Gordon, men kanske i huvudsak av Gordon, som hade tanken att lagra för en längre tid och sälja som single malt, så som den hade sålts förr.

År 1915 så pensionerades sig MacPhail och John Urquhart och Gordon blev affärspartners. Det varade dock bara två veckor tills Gordon fick en hjärtattack och dog medan han körde bil. John blev därmed partner med Gordons änka som fungerande lämnade rörelsen i John händer. Företaget är nu i händerna på den tredje generationen Urquhart och man har också delar av den fjärde generationen arbetande i företaget.

Michael säger att när man ser på vad de gör så finner man att långsiktighet är ett koncept som fungerar mycket bra. Under deras 115 år så har man fyllt whisky från majoriteten av destillerierna i Skottland. I nuläget buteljerar man whisky från över 80 destillerier.

Gordon & MacPhail väljer ut faten och fyller dem vid destilleriet. Man låter faten lagras ett antal år vid destilleriet och tar sedan över det till sitt eget lagerhus i Elgin och buteljerar det när det anses vara färdigt. Man äger nu whisky från alla år sedan 1936, med undantag för några år under kriget då det var mycket begränsad produktion, och har utgåvor med ett spann från 6-7 år till 65 år gammal whisky. Man har över 300 utgåvor, och som Michael säger, man kan ha en ny whisky för varje dag under året - om man vill. Man kallar sig själva för världens ledande whisky specialister.

Benromach

Det har alltid funnits en önskan hos hans farfar och hans far att ha ett eget destilleri. Förr ägdes varje destilleri av en familj eller en grupp affärsmän. Sedan kom uppköp och hopslagningar vilket har lett till dagens situation där Diageo och Pernod Ricard som nu äger majoriteten av destillerierna i Skottland.

Hans farfar hade möjligheten att köpa Strathisla Distillery men blev överbjuden med £60. Man har sedan dess letat efter ett mindre destilleri och man köpte 1993 Benromach Distillery som hade stängts ner 1983. Det man köpte var byggnader, lagret samt vattenkällan medan man fick bygga upp produktionsutrustningen från början igen. Det är idag det minsta producerande destilleriet i Speyside. Man har nu skapat en ny design för sina produkter, mycket med tanke på att de ska stå ut band alla andra sorter i butikshyllan.

Den första whiskyn som släpptes kallades Benromach Traditional för att knyta an till den whisky som gjordes i Speyside på 60-talet, med lite mer rökighet (12 ppm) än vad som är fallet idag.

Prov 1 – Benromach 10 år

Foto: Lillian Magnusson

Denna 10-åring släpptes i september 2009.

Den har en fenolhalt 12 ppm och är lagrad på bourbon- och sherry-fat (amerikansk ek) i nio år, för att sedan blandas lika mycket från respektive fattyp för att under det sista året lagras på first fill sherry hogsheads (europeisk ek).

Doften beskrivs av Michael med maltighet och sötma samt en viss inte så påtaglig rökighet.

Smaken är ljuvlig söt, med choklad, russin, lite nöt, och en aning av rök.

Med vatten tillsatt kommer mer av rökigheten fram i doften, men där finns fortfarande mycket sötma. I smaken kommer nötigheten fram mer, lite mer av röda bär framträder, och rökigheten finns med i bakgrunden.

När vi alla provat så frågade Michael om det var någon som inte tyckte om den, och bad med ett leende de personerna att hålla det för sig själva ☺. Michael förklarade att under de tre månader de har lanserat denna whisky har de genomfört provningar över hela världen och responsen de får är väldigt uppmuntrande.

Fatplanering

Mr Urquhart gick nu in lite mer på arbetet med whisky och fat, där de redan när fatet fylls har en tanke med vilket fat som passar den specifika whiskyn. Generellt får en planerad ung och lätt whisky lagras i ett re-fill bourbon eller sherryfat, medan en tyngre whisky som ska lagras mer än 40 år så använder man mest first-fill eller re-fill sherryfat. Det gäller att få balansen mellan destilleriets karaktär, fatens karaktär och hur många år man ska lagra i dem att komplettera varandra utan att någon del blir för dominerande. Lagrar man bra whisky i dåliga fat, blir resultatet dålig whisky.

G&M brukade buteljera sin egen sherry, portvin, brandy och konjak fram till 70-talet. Det medförde att de hade högkvalitativa sherryfat att tillgå. Han ser också en fördel att man kan som familjeföretag arbeta med långa lagringstider. Skulle man vara ett aktiebolag så skulle investerarna kräva en snabbare återbetalning av insatsen. Tur nog kan de arbeta med en mycket långsiktig och idag köper de nya sherryfat i Spanien och fyll sedan med sherry av en bodega. Efter ca tre till fyra år får bodegas tillbaka den sherry som lagrats i faten och G&M får sina fat. Detta är deras sätt att försäkra sig om att ha tillgång till sherryfat av hög kvalitet.

Longmorn

Destilleriet ligger alldeles utanför Elgin, startades 1897, och ägs idag av Chivas Brothers. Man ser inte så många buteljeringar av Longmorn idag. G&M har buteljerat Longmorn under många år och fortsätter att buteljera den. En Longmorn är en klassisk Speyside-whisky med mycket eleganta doft och smaktoner.

Foto: Stefan Bratt

Pige och Hans studerar provglasen

Prov 2 – Longmorn 1971

Den här buteljeringen har vad man kallar *Distillery Label*, där det är destilleriets namn och bild som är huvudtemat på etiketten, men att man i botten av etiketten kan utläsa att den är buteljerad av Gordon & MacPhail.

Den här är destillerad 1971, Buteljerad 2008, så vi ser den som en 37-årig whisky

I doften finner man bland annat gröna äpplen, fräsch, med en hel del torkade frukter, gräs med ton av mentol.

Smaken ger koncentrerade fruktsmaker, mycket söt smak och som håller i sig länge.

Med vatten kommer mer mentol fram i en mycket ren och klar doft.

Smaken blir underbart avrundad med en del citruster.

Medan vi smakade av Longmorn 1971 berättade Michael om en deltagare i en provning som verkligen ville veta hur lång en lång eftersmak är. Det första svaret han fick var mer av en motfråga om hur lång han själv ville att den ska vara. Det svaret var han inte nöjd med utan frågade vidare tills någon svarade exakt 35,2 sekunder. Då blev han nöjd och tackade så mycket för svaret. Det här exemplet tog han upp för att poängtera att detta varierar för varje person och whisky. Det kan ta olika lång tid innan smakerna klingar av. Det är mycket individuellt.

Det är mycket som påverkar upplevelsen av en whisky, en del av upplevelsen är kopplad till omgivningen och situationen men också den sinnesstämning man befinner sig i för stunden.

Glen Kieth

Destilleriet ligger i Kieth och är faktiskt ett ganska nytt destilleri som byggdes av Chivas Brothers 1958 och ligger på andra sidan vägen från destilleriet Strathisla. Glen Kieth var bland de första destillerierna att få processtyrning via datorer (1970-talet). Destilleriet ligger i malpåse sedan 1983.

Prov 3 – Glen Keith 1968 (Connoisseurs Choice)

Serien *Connoisseurs Choice* kom av att Michaels far, George, fann att det fanns många kännare som förstått att blend var en blandning av single malt och ville dricka just single malt, så serien skapades och namngavs efter dem.

Denna utgåva är lagrad på återanvända amerikanska hogsheads. Destillerat 1968 och buteljerad 2008 så den är 40 år gammal.

Doften ger för Michael delikata inslag av knäck/kola, upplevs blommig, med inslag av vanilj och viss sötma

Smaken har mycket knäck/kola, är väl avrundad, elegant sötma som kommer fram.

Med vatten blir doften mer att kola/knäck-tonerna svagare medan blommigheten ökar. I smaken finns knäck och kola kvar men något liknande päron dyker upp tillsammans med lite kryddor, typ chili. En mycket bra lätt whisky.

Man borde kanske hellre säga 40 år ung än 40 år gammal ibland. Man är bara så ung eller gammal som man känner sig eller så gammal som födelseattesten påminner en om.

Därmed tog vi en kort paus för bensträckare och annat innan provningen fortsatte.

Det finns uppgifter om att oberoende buteljerare inte längre få tillgång till whisky från destillerierna på samma sätt som förr. Detta beror på ett antal faktorer där en är att efterfrågan på single malt har ökat rejält. En annan är att vissa destillerier ökat kapaciteten och därmed anser ägarna att de inte har samma behov av produkterna från en del mindre destillerier, som därför drar ner på produktionen läggs i malpåse. Det är en svängning av ökningar och stängningar som pågår över tiden, lite som en bergochdalbana. Eftersom Gordon & MacPhail har en stor bredd med inköp från många destillerier och ett stort lager så befinner de sig i en god position och blir de inte så påverkade av dessa svängningar som andra oberoende buteljerare blir.

Michael Urquhart, Gordon & MacPhail

Under 70- och 80-talen ökade antalet single malts som blev tillgängliga, antingen via destillerier eller nya oberoende buteljerare. Man hade haft en överproduktion under 70-talet som gjorde att man ville minska lagren vilket gjorde att ett stort antal billiga blends skapades och att priserna på whisky sjönk intresset för single malt ökade dock och destillerierna såg här en chans att få in pengar från denna marknad istället.

Fram tills dessa hade Gordon & MacPhail, tillsammans med Cadenhead, varit ensamma på marknaden för oberoende buteljeringar. På den tiden hade single malt 4% av den totala whiskymarknaden medan den nuförtiden ligger runt 11%. Marknaden är inte stor, men det är tydligt att den växer. Något som då också medfört att whiskyintresserade som oss själva har fått mer att välja på.

Strathisla

Nu var det dags att gå vidare till nästa prov. Som Michael sa tidigare så ligger Strathisla på andra sidan vägen från Glen Keith. Destilleriet startade redan 1786 under namnet Milton Distillery, medan whiskyn man sålde hette Strahisla.

Tittar man på etiketten så står det destilleriets namn med en liten text att den buteljerats av Gordon & MacPhail längst ned. De har fått kommentarer som "vilken tjusig retro-etikett", men det är faktiskt så som etiketten alltid sett ut.

Prov 4 – Strathisla 1969

En buteljering gjord för Symposion i Sverige, med en upplaga på 240 flaskor.

Destillerad 1969 och buteljerad 2009.
Whiskyn är lagrad på en first-fill sherry butt.

Doften är riklig och med mycket frukt i den.

Eftersom Chivas Brothers äger Strathisla så kan man utgå från att en stor del av produktionen hamnar i Chivas blends.

Michael talade kort om fördelen med mörka och fuktiga lagerhus som medför en långsam mognad. Om det är riktigt kallt och fuktigt så minskar också avdunstningen från faten.

Man kan se att whisky är relativt trögflytande om man snurrar den lite i glaset och studerar ränderna (tårarna) som rinner nedåt. Detta beror enligt Michael på att Strathisla har mycket låga pannor vilket medför att mer tyngre ämnen kommer ut ur pannhalsen än på en högre panna.

Michel berättade att precis om vi skälva mognar så gör även våra smaklökar det. Han ser nu att många yngre whiskyintresserade, vilka man kanske skulle förvänta sig välja en lättare Lowland-stil, istället går direkt på kraftigare Islaywhisky. För 30 år sedan kunde man knappt ge bort Islaywhisky säger han. Folk förstod sig inte på den och tyckte inte om den. Nuförtiden ses den istället som en kultwhisky. Ju äldre man blir desto mer kommer man att lämna det kraftfulla och gå över till de mer eleganta sorterna.

Glenlossie

Prov 5 – Glenlossie 1961 (Rare Old)

Buteljerad i serien *Rare Old*

Här finner Michael mycket av äpple och smörkola. Mycket väl avrundad med många olika smaktoner.

Med vatten tillkommer lite bitter kryddighet, lite som lakrits, mitt i det söta.

47 år gammal

Glenburgie

Glenburgie ligger också det en bit utanför Elgin, startades 1829 och ägs av Chivas. Det fick namnet Glenburgie efter det närliggande Burgie Castle.

Prov 6 – Glenburgie 1963

Foto: Lillian Magnusson

Destillerad 1963 och buteljerad 2007. 43 år.

Har lagrats på en first-fill sherry cask

Här finner man en återigen en underbar sötma med frukttoner. Det finns också en viss liten kryddighet där i bakgrunden medan många finare toner kommer fram.

Med vatten försvinner inte det smakrika utan det blir kvar. Kanske lite mer lavendeltoner och blommighet som kommer fram. Det söta blir kvar länge.

En fantastisk whisky enligt Michael.

Sedan fick vi en förklaring hur destillatören gör för att kolla hur den nydestillerade spriten kommer att vara. Han tar lite av spriten i handen, gnuggar händerna rejält för att bränna bort alkoholen. Sedan doftar han på händerna och får då fram vilken arom som utsöndras, och kan då bestämma om detta är den stil av whisky som han var ute efter.

Foto: Stefan Bratt

Mr Urquhart demonstrerar gnugg och doft-metoden

Linkwood

Åter ett destillereri som ligger en liten bit utanför staden Elgin. Här förklarade Michael att en destillatör, när man väl får fram den råsprit som man är ute efter, inte gärna ändrar på någonting. Givetvis måste man underhålla och byta ut slitna delar. När man på Linkwood skulle byta ut en del av kopparpannan som hade en buckla så såg man till att återskapa den bucklan igen eftersom den kunde ha en inverkan på slutresultatet.

På 1930-talet tog destillerichefen denna princip att inte ändra något på största allvar. Han ville inte att det skulle städas i pannhuset. Efter ett tag var där mycket damm och spindelväv.

Prov 7 – Linkwood 1959 (Private Collection)

Foto: Lillian Magnusson

I serien *Privat Collection* finns det två typer, dels de med svart etikett som innehåller äldre whisky, och dels dem med vit etikett för yngre. Alla buteljeringar under *Privat Collection* anses av ledningen vara rätt unika. På etiketten ser man silhuetten av Mr George Urquhart som doftar på ett glas.

Destillerad april 1959, buteljerad mars 2009, så den är 49 år gammal, nästan 50 år. Lagrad på sherry hogsheads (fat nr 1178). Endast 176 flaskor buteljerade. Vi drack bl a upp flaska nr 9.

Färgen är otroligt mörk.
Doften ger en delikat söthet med en del äppeltoner.

Michael gav oss en inblick i arbetet med slutlagringar ("wood finishes") genom en berättelse från det tidiga 1960-talet när hans far lagrade en del whisky i 2 port pipes och 2 brandy casks och sedan glömde bort dem i ungefär 20 år. När han fan på dem igen var frågan, vad ska vi göra med den här whiskyn då? Han buteljerade faten och etiketterade dem som "Port matured whisky" och "Brandy matured whisky", och de sålde "like hotcakes" (som smör i solsken kanske är närmaste översättningen). Kort därefter exploderade marknaden med ett otal fatlagringar där whiskyn lagrats en kortare tid i andra fat. När Gordon & MacPhail gör en fatlagring så siktar de på att ha whiskyn slutlagrad i minst 1,5 - 2 år.

Michael berättar att då folk kommer och besöker deras lager och de när de visar runt och pekar ut fat från 70-talet, 60-talet, 50-talet och 40-talet så ser man hur deras hakor bara faller längre och längre ner. När det gäller äldre whisky så får man inte några bättre valmöjligheter än det Gordon & MacPhail kan erbjuda. Han hoppades att alla har njutit av den whisky som nu provats. Det var ett nöje för honom att komma hit ikväll. Han tog tillfället att avsluta provningen med en dikt, givetvis med en anknytning till den ädla drycken från Skottland.

Vi tackade honom givetvis med en kraftig applåd. Han fick som sig bör också en mörksugga att ta med sig hem och studera medan han sitter och njuter an ett eller annat trevigt i glaset.

Foto: Stefan Bratt

Omröstningsresultat:

Så var det dags för omröstning om den godaste whiskyn för dagen. Resultatet blev som följer,

Prov	Whisky	Antal röster
Prov 1	Benromach 10 år	3
Prov 2	Longmorn 1971	5
Prov 3	Glen Keith 1968 (Connoisseurs Choice)	0
Prov 4	Strathisla 1969	24
Prov 5	Glenlossie 1961 (Rare Old)	2
Prov 6	Glenburgie 1963	18
Prov 7	Linkwood 50 år 1959 (Private Collection)	7

En klar vinnare av omröstningen var Strathisla 1969 med Glenburgie 1963 som en lika klar tvåa.

Lotteri och avslutning

Föreningen genomförde sin vana trogen ett lotteri efter provningen.

Denna gång ingick inget materbjudande eftersom provningen genomfördes på en vardagskväll. Det var dock en del medlemmar som passade på att komma och äta före provningen.

Källor och hänvisningar:

- Föreläsningen
- www.gordonandmacphail.com

Sammanställning över provad whisky:

Uppgifterna kommer från Systembolaget om inget annat anges.

Benromach 10 år		615 SEK (70 cl)
Beställningssortimentet (87605)		Alkoholhalt 43 %
<i>Färg</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Doft</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Smak</i>	<i>Notering saknas</i>	

Glen Keith Connoisseurs Choice 1968 Gordon & McPhail		1295 SEK (70 cl)
Tillfälliga sortimentet (10146)		Alkoholhalt 46 %
<i>Färg</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Doft</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Smak</i>	<i>Notering saknas</i>	

Glenburgie 1963 Gordon & McPhail		1899 SEK (70 cl)
Tillfälliga sortimentet (10167)		Alkoholhalt 43 %
<i>Färg</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Doft</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Smak</i>	<i>Notering saknas</i>	

Glenlossie Rare Old 1961 Gordon & McPhail		2100 SEK (70 cl)
Tillfälliga sortimentet (86348)		Alkoholhalt 42,7 %
<i>Färg</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Doft</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Smak</i>	<i>Notering saknas</i>	

Linkwood Private Collection 50 år 1959 Gordon & McPhail		4475 SEK (70 cl)
Tillfälliga sortimentet (86013)		Alkoholhalt 45 %
<i>Färg</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Doft</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Smak</i>	<i>Notering saknas</i>	

Longmorn 1971 Gordon & McPhail		1399 SEK (70 cl)
Tillfälliga sortimentet (86292)		Alkoholhalt 43 %
<i>Färg</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Doft</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Smak</i>	<i>Notering saknas</i>	

Strathisla 1969 Gordon & MacPhail		1745 SEK (70 cl)
Tillfälliga sortimentet (10143)		Alkoholhalt 46 %
<i>Färg</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Doft</i>	<i>Notering saknas</i>	
<i>Smak</i>	<i>Notering saknas</i>	